

TALVISOTA SYTTY

Suotuisa kehitys ja rauhallinen elämä Jääsken kihlakunnassa katkesi loka-kuussa 1939, jolloin yleinen liikekannallepano julistettiin ylimääräisten kertausharjoitusten nimellä. Asekuntoiset miehet kutsuttiin sodanaikaisiin joukko-osastoihin. Imatran Valtionhotelli muutettiin Kannaksen Armeijan esikunnaksi ja Immolan lentokenttä varattiin sodan ajan tarpeisiin. Viimeiseen saakka toivottiin, että sota voitaisiin välttää, mutta toiveista huolimatta vihollisuudet alkoivat 30.11.1939. Neuvostoliiton pommikoneet ilmesivät Enson taivaalle ja sodan todellisuus alkoi näkyä, kun kihlakuntaan tulvi Kannaksen eteläosan asukkaita, jotka olivat matkalla turvaan sisä-Suomeen. Myös osa kihlakunnan väestä, vuoksenrantalaiset saivat käskyn jättää kotipitäjänsä heti sodan puhjettua ja antrealaiset vuodenvaihteessa 1939-1940. Neuvostoliiton armeijan murrettua suomalaisten pääpuolustuslinjan Kannaksella helmikuussa 1940 evakuointi ulotettiin koskemaan myös Jääsken ja Kirvun pitäjien asukkaita.

Puolustuslinjojen murruttua maataistelut siirtyivät lähelle kihlakuntaa ja osittain sen alueelle. Taka-aseman, eli TA-linjan taistelut ulottuivat Vuoksenrannan ja Antrean eteläosiin. Venäläinen tykistö ulotti tulituksensa Antrean kirkonkylään ja Talikkalaan. Tärkeimpiä ilmapommitusten kohteita olivat kuitenkin Vuoksen itärannan teollisuuslaitokset ja rautatie. Tiheästi toistuvista ilmahyökkäyksistä huolimatta teollisuusalue jäi kohtuullisen ehjäksi.

RASKAS RAUHA

Talvisota päättyi Moskovan rauhaan 13.3.1940. Rauhan ehdot olivat raskaat: venäläiset vaativat rajan vetämistä suurin piirtein vuoden 1721 rajalinjan mukaan, vaikka rintama ei sinne asti ulottunutkaan. Suurin osa Karjalasta jäi Neuvostoliitolle. Jääsken kihlakunnasta kokonaan venäläisille jäivät Antrean, Kirvun ja Vuoksenrannan pitäjät. Jääsken pitäjämästä luovutettiin 85 % ja Rautjärvi luovutti pinta-alastaan lähes puolet. Vähiten kärsi Ruokolahti, josta luovutettiin vain vajaat neljä neliökilometriä. Joutsenon pitäjä jäi kokonaisuudessaan Suomen puolelle.

Aluemenetyksen ohella taloudelliset menetykset olivat mittavat. Enso tehtaineen jäi Neuvostoliiton puolelle samoin kuin Rouhialan ja Enson voimalaitokset. Enson luovuttaminen tuntui raskaimmalta, sillä venäläiset eivät olleet koskaan sitä valloittaneet ja taajama sijaitsi myös vuoden 1721 rajalinjan länsipuolella.



Evakkojuna Enson asemalla

Rauhan ehdot antoivat rajan taakse jääville asukkaille kaksi viikkoa aikaa siirtää henkilökohtainen irtaimistonsa rajan toiselle puolelle. Nämä kaksi viikkoa olivat kuumeisen toiminnan aikaa. Liikenne Jääskestä Imatralle jatkui yötä päivää. Tiet olivat täynnä tavaraa kuljettavia kulkuneuvoja ja kävelijöitäkin, jotka koettivat pelastaa mahdollisimman paljon. Tavaraa kuljettiin jatkuvasti myös rautateitse. Kaikkea ei silti ehditty siirtää uuden rajan taakse. Kuvassa evakkojuna Enson rautatieasemalla. Kuva Imatran kaupunginmuseo.



Miehiä Vuoksenniskan Rönkän asemalla

Sodan uhka tuli yhä todellisemmaksi loppukesästä 1939. Miehiä kutsuttiin syyskuun alusta lähtien kertausharjoituksiin. Miesten lähdettyä syystöiden tekeminen pyrittiin järjestämään jäljelle jääneiden kesken yhteisvoimin. Sotaan valmistautuvia miehiä Vuoksenniskan Rönkän asemalla syksyllä 1939. Kuva Paul Jyllinvuoren kokoelmat, Imatran kaupunginmuseo.

SIIRTOVÄKI

Kihlakunta tyhjennettiin. Väestön, jota ei oltu vielä evakuoitu, piti rauhan-sopimuksen mukaan poistua alueelta 26.3.1940 mennessä. Saman kunnan asukkaat pyrittiin sijoittamaan sisä-Suomessa samalle alueelle. Kihlakunnan väkeä asutettiin Hämeeseen, Satakuntaan, Savoan, Pirkanmaalle ja Etelä-Pohjanmaalle. Karjalaisten evakkomatka sisä-Suomeen näytti jäävän väliaikaiseksi, sillä jatkosota syttyi 25. 6.1941 ja sen alkumenestys toi menetetyt alueet takaisin Suomen yhteyteen. Toivo kotiinpääsystä virisi.



Ilmataistelun jälkiä talvisella taivaalla

Venäläisten pommitukset yllisen Vuoksen alueelle alkoivat aamulla 30.11. 1939. Koneet lensivät matalalla kohti Ensoa ja Imatraa. Enson tehtaiden paperivarasto sai osuman. Erityisesti helmi-maaliskuussa kirkas pakkassää suosi tiedustelu- ja pommituslentoja. Yllisen Vuoksen tehtaat ja voimalat olivat vihollisen iskujen kohteina. Kuvassa ilmataistelun jälkiä helmikuuisella taivaalla Vuoksen varrella. Kuva Paul Jyllinvuoren kokoelmat, Imatran kaupunginmuseo.